

M. SKRINJARJEVA:

NARODNA NOŠA.

Vesela sem bila, da se je v „Jadranci“ sprožilo vprašanje o naši narodni noši. In prav ima dopisovateljica z izjavo „Narodna noša je naša svetinja!“ Kaj more biti bolj svetega za nas, nego ono kar so izumili naši pradedje in prababice s svojim razumom in izdelovanjem in kako so se s tem svojim izdelkom oblačili ter se znjim ponašali? Naše stare matere prababice so se ponašale stoletja in stoletja z narodno nošo. Zapuščale jo svojim sinovom in hčeram kot narodno svetinjo od roda do roda, do naših dni.

V narodni noši je utisnjen pečat našega žitja in žitja naših pradedov in prababic. Nekateri niso imeli družega za izraz in dokaz slovenske pristnosti in slovenskega izvora nego edino svojo narodno nošo in svojo govorico.

Marsikdo je sicer nehote svojo govorico popačil, kajti naše praočete in pramatere so samovoljni nasilneži darovali temu ali onemu tujemu roparskemu vitezu kakor kako neumno živinče. Ta samovoljnež je mučil in trpinčil naše dede in pradede, kakor se mu jo zljubilo.

Vzeli in oropali so nas vsega. Potujčevali in raznarodovali so nas vsi, kateri so se nas polastili s silo. Vsi so pritiskali na naše dede in pradede, naše stariše in nas same. Edini spas, edina rešitev, ki jim je bila dovoljena v nesrečnem položaju, je bila le njihova, lepa narodna noša. In to v kar so se oni tako prisrčno odevali, to smo mi zavrgli. Ali se nismo s tem pregrešili napram narodnosti? Gotovo! Kos za kosom smo metali posmehljivo od sebe ter se osemili s pavjim perjem, s tujim, berlinskim in pariškim krojem. In namesto da bi se posmihali modi, ki jo posnemamo, se posmihamo narodni noši. Revčki smo in ostanemo, dokler se vsaj deloma ne oprimemo vnovič tega — kar smo zavrgli. Pravim deloma. To, ker mislim tako: Vsaj po deželi bi morali vplivati, de se povne narodna noša. Začudeno vas bodo gledali oj, dekleta naša in naši fantje! Preden mine leto pa ne bode vasice, kjer bi ne bila upeljana narodna noša. Pestra, krasna, bi bila ta slika, ne samo za oči, pač pa za ves naš kulturni razvoj. Videli bi se in pozdravljali; dasi, do zdaj nepoznani. Postali bi mahoma znanci prijatelji in bratje med seboj.

In koliko bi nas bilo? Neštevílo! Srečavali bi se na ulicah, na potovanju, na uradih, pri zabavah, v trgovinah, v cerkvi. Bili bi svoji s svojimi. Čudili bi se sami med seboj, ter bi uzklicali: Koliko nas je! Res nas je veliko!

Nehalo bi potujčevanje, kar na debelo. Posebno, pa med našo mladino. Onega, katerega bomo videliv tujem kroju bomo zaničevali in se ga ogibali, da se je prodal tujcu. To ga bode bolj bolelo, kot nobena psotka.

Ako nam je naša narodna noša, res svetinja, se te svetinje ne smemo sramovati; ako se je pa sramujemo ne smemo se hudovati nad našimi mladenkami in ženicami ako ista gine. Ako pojde tako naprej, tekom deset let, bo le spomin na naše narodne noše.

Tolstoj, ko je postal narodni pisatelj-prorok, ni se sramoval kožuha in priproste ruske narodne noše. Imela sem služkinjo iz tržaške okolice, oblečeno seveda meščansko. Nekega dne sem hvalila lepo okoličansko nošo, a sluškinja mi odgovori: „Veste gospa, pri nas rabimo narodno nošo za smrt. Kadar kedo umerje ga oblečejo v narodno nošo in ga z narodno nošo pokopljejo. Tudi moja mama je naročila, naj jo pokopljemo v narodni noši.“

Ostrmela sem! Je li mogoče, da lepe in krasne okoličanske noše služijo edino le smrti. Ta narodna svetinja se zakoplje v zemljo, da strohni? Zdelo se mi je to nekaj groznega, nekaj narodni zločin!

„Roža, kaj vse okoličanke tako delajo? jo vprašam.

„Pri nas vse! mi odvrne dekle. „Vse one, katere imajo še narodno nošo zahtevajo, da se jim jo obleče, kadar umrjejo!“

Polotila se me je huda žalost, ter sem mislila kako bi se dalo to preprečiti:

V zemljo zakopavati narodne svetinje, narodne podedovane zaklade se mi zdi nekaj nezaslišanega nekaj groznega. To grozoto mora čutiti le oni, ki res kristalno ljubi svetinje svojih pradedov in prababic in mu je narodna noša, najlepši in najdragocenejši zaklad in okras vsakega zavednega Slovenca in Slovenke.

Ob tej priliki se spominjam nekega prizora na dan moje poroke. Malo, preden sem šla v cerkev, prišla je stara sključena ženica mi voščiti srečo k zakonskemu stanu.

„Veš, Marija, mi reče, celi teden sem tuhtala kaj naj Ti dam za spomin k Tvojej poroki? Prinesla sem Ti nekaj in ne smeš mi odkloniti.“ S tresočo roko je segla v žep in mi pomolila zavitek:

Odvijem zavitek in zagledam krasno vezeno „pečo“ kakoršno so nosile v Kobaridu le še stare ženice. Osuplo pogledam, dobro ženico, ker sem vedela, da je to njen najdražji spomin. Branila sem se:

Ne mati, tega ne vzamem, ker vem, da vam je to najdražji spomin.

„Le vzemi, dete, le vzemi! Res, to mi je najdražji spomin iz mladih let. Sama sem vezla to ruto kot mlado dekle!“ Glas se jej je tresel in v očeh so jej zalesketale solze. „Nosila sem to „pečo“ le ob največjih svečanostih. Ponašala sem se z njo, ker nobena ni imela tako lepo vezene kot je bila moja. In sedaj jo dam Tebi kot poročni dar!“

Ko sem se presenečena in ginjena branila, je ženica uzklínila:

„Dete, ne smeš se braniti. Jaz sem stara, ako jo ne dam Tebi, bi po moji smrti prišla v roke ljudem, kateri jo ne bodo znali ceniti. Ti bodeš čuvala to mojo svetinjo in se me spominjala.“

Ginljivo sem se zahvalila dobri ženici. Ta dar mi je bil dragocenejši nego najlepše lepoticje. Ženica je uzradoščena odšla. Jaz sem pa hitela ženinu pokazati lepi dar, delec krasne kobaridske narodne noše.

Konec prihodnjic.